c.e.n. Qasımova F.E.

Azərbaycan iqtisadi və sosial coğrafiyası

İzahat vərəqi

Azərbaycanın iqtisadi və sosial coğrafiyası fənni Bakı Dövlət Universitetinin Coğrafiya fakültəsində təhsil alan bakalavr pilləsində (qiyabi), 14 saat (10 s. mühazirə, 4 s. məşğələ) həcmində tədris olunur.

Müstəqillik dövründə fənnin tədrisində məqsəd Azərbaycanın təbii şəraiti və təbii ehtiyatlarını, əhalisi və əmək ehtiyatlarını, sənayesini, kənd təsərrüfatını, nəqliyyat və iqtisadi əlaqələrini, iqtisadi rayonlarını və s. öyrənməkdir.

Mövzular üzrə saatların paylanması

№	Mövzular	Cəmi	Müh.	Məş.
1	Təbii şəraiti və təbii ehtiyatları	2	2	
2	Tarixi-coğrafi xüsusiyyətləri. Əhalisi və əmək ehtiyatları	2	2	
3	Respublika sənayesinin və kənd təsərrüfatının ümumi səciyyəsi	4	2	2
4	Nəqliyyat və iqtisadi əlaqələr	2	2	
5	İqtisadi rayonlar	4	2	2
	Cəmi:	14	10	4

Mövzular və onların məzmunu

1. Təbii şəraiti və təbii ehtiyatları. Azərbaycanın təbii şəraiti və aqroiqlim, mineral xammal və yanacaq-energetika

ehtiyatları. Alternativ enerji mənbələri. Baş verən təbii fəlakətlər və onlara qarşı mübarizə tədbirləri.

Mövzu əhatəsində tələbə bilməlidir:

1. Azərbaycanın coğrafi mövqeyini qiymətləndirilməsini və geosiyasi vəziyyətini;
2. Aqroiqlim ehtiyatları və onların regional xüsusiyyətlərini;
3. Mineral-xammal və yanacaq energetika ehtiyatlarını;
4. Alternativ enerji mənbələrini;
5. Təsərrüfata təbii fəlakətlərin təsirini;

Ədəbiyyat: 2, 4, 10

2. Tarixi-coğrafi xüsusiyyətləri. Əhalisi və əmək ehtiyatları

Tarixi-coğrafi xüsusiyyətləri. Respublikanın ərazisinin formalaşmasında Gülüstan və Türkmənçay müqavilələrinin rolu. Dağlıq Qarabağ problemi və onun yaranma səbəbləri.

Əhalisi və əmək ehtiyatları. Əhalinin dinamikası, yaş-cins tərkibi. Milli tərkibi, miqrasiya və yaranma səbəbləri. Şəhər və kənd əhalisi. Əmək ehtiyatları və onların istifadəsi.

Mövzu əhatəsində tələbə bilməlidir:

1. Azərbaycanda mövcud olmuş qədim dövlətləri;
2. Gülüstan və Türkmənçay müqavilələri əsasında gedən dəyişiklikləri;
3. Dağlıq Qarabağ problemlərinin yaranması;

4. Azərbaycan əhalisinin mənşəyi haqqında;
5. Əhalisinin dinamikası haqqında;
6. Kənd və şəhər əhalisinin getdikcə dəyişirilməsinin səbəblərini;
7. Əmək ehtiyatları və onlardan istifadə olunmasının vəziyyətini.

Ədəbiyyat: 2, 5, 6, 11

3. Respublika sənayesinin və kənd təsərrüfatının ümumi səciyyəsi. Respublika təsərrüfatının strukturunun formalaşması. *Neft-qaz sənayesi*, neft-qaz sənayenisinin inkişaf mərhələləri, quru və dəniz yataqları və emalı. *Elektroenergetika*, enerji istehsalının dinamikası, Mobil tipli elektrik stansiyalar. *Metalurgiya sənayesi*, metalurgiyanın sahə və ərazi strukturu, qara və əlvan metalurgiya. *Maşınqayırma sənayesi,* maşınqayırma sənayesinin formalaşması və strukturu. *Kimya və neft kimya sənayesi,* Kimya və neft kimya sənayesinin xammal bazaları, ərazi və sahə strukturu. *Yüngül sənaye.* Sənayenin ərazi və sahə strukturu, xammal bazaları, *yeyinti sənayesi.* Sənayenin ərazi və sahə strukturu, istehsal sahələri və onların yerləşdirilməsi xüsusiyyətləri.

Kənd təsərrüfatı. Azərbaycanda torpaq fondları. Bitkiçilik, meyvəçilik və üzümçülük. Heyvandarlıq. Kənd təsərrüfatında baş verən dəyişikliklər və islahatlar. Dövlət proqramının kənd təsərrüfatın inkişifında rolu.

Mövzu əhatəsində tələbə bilməlidir:

1. Neft-qaz sənayesinin inkişaf mərhələlərini, hasilatının dinamikasını, Xəzərin perspektivli neft-qaz yataqları, Neft və qazın emalı;
2. Elektroenergetika, metalurgiya, maşınqayırma, kimya və neft kimya, yüngül və yeyinti sənayeləri, inkişafı. onların ərazi və sahə strukturları;
3. Azərbaycanın torpaq fondu və onlardan istifadənin xüsusiyyətləri;
4. Bitkiçiliyin sahə və ərazi strukturları haqqında
5. Heyvandarlığın sahə stukturu və yerləşdirilməsini;
6. Respublikada aqrar-sənayesinin inkişaf etdirilməsinin əsas istiqamətləri.

Ədəbiyyat: 2, 3, 7, 8, 10

4. **Nəqliyyat və iqtisadi əlaqələr.** Azərbaycanın iqtisadi, daxili və xarici inkişafında nəqliyyatın rolu və əhəmiyyəti. Qonşu ölkələrlə Azərbaycanın inteqrasiyası. İxrac və idxal olan məhsullar.

Mövzu əhatəsində tələbə bilməlidir:

1. Təsərrüfatın inkişafında və yerləşdirilməsində nəqliyyatın rolunu;
2. Yük dövrüyəsinin həcminə görə nəqliyyat növlərinin səciyyələndirməyi;

3. Respublikanın xarici əlaqələrində nəqliyyatın rolu və əhəmiyyətini;
4. Boru kəmərlərinin perspektiv inkişaf xüsusiyyətlərini.

Ədəbiyyat: 2, 7, 8, 9, 10

5. İqtisadi rayonlar. İqtisadi rayonlaşmanın mərhələləri. Dövlət Proqramının iqtisadi rayonların inkişafında rolu. Abşeron, Gəncə-Qazax, Aran, Şəki-Zakatala, Lənkəran, Quba-Xaçmaz, Dağlıq Şirvan, Kəlbəcər-Laçın, Yuxarı Qarabağ və Naxçıvan MR iqtisadi rayonları. İqtisadi rayonların təbii şəraiti və təbii ehtiyatları. sənaye və kənd təssərüfatları. Respublika üzrə iqtisadi rayonların xüsusi çəkisi.

Mövzu əhatəsində tələbə bilməlidir:

1. Azərbaycan regionlarınının «2004-2008 –ci illərdə sosial-iqtisadi inkişafı» haqqında Dövlət Proqramının Azərbaycanda iqtisadi rayonların inkişafında rolunu;
2. Ayrı-ayrı iqtisadi rayonların təbii şəraiti və təbii ehtiyatlarının qiymətləndirilməsini;
3. Respublika üzrə ümumi sənaye məhsulunun istehsalında ayrı-ayrı iqtisadi rayonların xüsusi çəkisini;
4. İqtisadi rayonların inkişaf perspektivləri.

Ədəbiyyat: 1, 2, 3, 10

Ədəbiyyat

1. «2004-2008 -ci illərdə Azərbaycan regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı» haqqında Dövlət proqrammı. Bakı, «Nurlan», 2004.
2. Abbasov C.R. Azərbaycan Respublikasının iqtisadi və sosial coğrafiyası. Bakı, 2005.
3. Аббасов Ч.М. Экономика Азербайджана на путях глобализации. Баку, 2006.
4. Babaxanov N.A., Paşayev N.Ə. Təbii fəlakətlərin iqtisadi sosial-coğrafi öyrənilməsi. Bakı, 2004.
5. Əfəndiyev V.Ə. Urbanizasiyavə Azərbaycanın şəhər yaşayış məskənləri. Bakı, BDU, 2002.
6. Əfəndiyev V.Ə. Nağıyev S.Q. Əhali coğrafiyası. Bakı, BDU, 2006.
7. Əliyev M.T. Azərbaycan iqtisadiyyatının formalaşması və inkişafının problemləri. Bakı, 2002.
8. Nadirov A.A. Azərbaycanın iqtisadiyyatı. Bakı, «Elm», 2003.
9. Məmmədov Z.S. XXI əsr: İqtisadi inkişafın nəqliyyat faktoru. Bakı, 2002.
10. Məmmədov Z.S. Regionların iqtisadi inkişaf problemləri. Bakı, 2007.
11. Həsənov T.G. Azərbaycan ərazisinin Ermənistan tərəfindən işğalının ağır sosial-iqtisadi nəticələri. Bakı, 2004.

Statistik məcmuələr

1. Azərbaycanın regionları. ARDSK, Bakı, 2007.

2. Azərbaycanın statistik göstəriciləri. Bakı, 2007.
3. Azərbaycanın xarici ticarəti. Bakı, 2007.
4. Azərbaycanın nəqliyyat və rabitəsi. Bakı, 2007.
5. Azərbaycan Respublikasında 2006-cı il yanvarın 1-nə mal-qara quşların sayı. Bakı, 2006.